

3. Головатий Сергій. Верховенство права. Книга третя. Верховенство права: український досвід. Іvii-liv, с. 1277-1747.

4. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник / М. С. Кельман, В. М. Стратонов. – Вид. 6-те, доп. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 742 с.

*КОЛОДІЙ Олексій Анатолійович,
старший викладач кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАРОДІВ КАФЕДРОЮ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Стан сучасного наукового опрацювання правового статусу народів можна охарактеризувати як такий, що тільки починає формуватися та характеризується первинним накопиченням матеріалу, певною недосконалістю, примітивністю та, навіть, неповноцінністю. Але для того щоб визначитись із станом наукового опрацювання правового статусу народів кафедрою теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ необхідно, насамперед, аналізувати наукові праці, що присвячені даній проблемі, звернувши особливу увагу на соціальну спрямованість, предмет та методи, що реалізуються у цих працях.

Але, насамперед, доречно звернути увагу на наукове опрацювання поняття «народ». Отже, Шаповал В. М. у 6-томній «Юридичній енциклопедії» зазначає, що «Народ – населення д-ви, що утворює єдину спільність незалежно від кількості нац. спільнот, які в ній існують». Або, що «У міжнар. праві термін іноді застосовується у значенні *нація*» [1, с. 46].

До того ж, у «Великому енциклопедичному юридичному словнику» Шаповал В. М. стверджує, що «Народ – юрид. термін, пов'язаний за змістом з ідеєю народного суверенітету. Цей термін має два значення, які в багатьох випадках поєднуються. По-перше, Н. – це сукупність усіх громадян, політ. спільнота, що фактично передбачає існування держави. На ґрунті такого підходу до визначення Н. у 18 ст. було сформовано ідею народного суверенітету і теорію сусп. договору. Відповідне визначення Українського Н. містить преамбула Конституції України – «громадяни України всіх національностей». По-друге, Н. – це сукупність усіх виборців, або виборчий корпус. В осн. законах Н. як виборчий корпус прямо не визначається, хоча використовують різні похідні від такого поняття терміни («всенародне голосування», «народний референдум» та ін.)» [2, с. 517].

«Міжнародна поліцейська енциклопедія», розглядає народ з різних точок зору і формулює аж чотири його розуміння. Зокрема стверджується, що «Народ – населення певної країни або д-ви, про який іноді говорять як про окремий етнос. У повсякденному вживанні під цим терміном розуміють людські маси, які соціально відокремлені від панівних або керуючих верств та груп сусп-ва. В

науковий обіг найдоцільніше ввести термін «народ» у його першому значенні. Якщо з Н. ототожнювати корінний етнос будь-якої країни або д-ви, то тоді представники всіх ін. етносів (як поодинокі, так і такі, що живуть компактними групами) мають розглядатися як «не народ», або ж про їх існування треба «забути» і розглядати їх як уже розчинені в корінному етносі. Отже, абсолютно чистого етнічного Н. не існує. І ми обов'язково матимемо на увазі поліетнічне утворення і тоді, коли говоритимемо, зокрема, «народ України» або «український народ» [3, с. 391].

З викладеного випливає, що народ – це єдина політична та соціально-економічна спільнота, що має чітко виражену індивідуальність та власні характеристики, передбачає зв'язок із певною територією, пов'язаний єдиною історичною традицією, расовою чи етнічною ідентичністю, культурною однорідністю, релігійним чи ідеологічним спорідненням, спільним соціально-економічним життям, мовою, психікою, незалежно від поділу його на які-небудь національні спільноти, члени якої поділяють ідею, що вони зв'язані один з одним і що вони відрізняються від інших груп своєю ідентичністю, що фактично передбачає існування держави.

Отже, розпочати варто із підручників та посібників з теорії держави та права. Зокрема, у підручнику «Теорія держави і права», авторами якого є Лисенков С. Л., Колодій А. М., Тихомиров О. Д., Ковальський В. С., на жаль, правовий статус народу не розглядається, але окрема глава присвячена поняттю і формам прояву народовладдя, а у межах цієї глави досліджуються поняття, організація та основні інститути, форми прояву народовладдя, що, беззаперечно, має опосередковане відношення до проблеми правового статусу народу [4, с. 122].

Заяць Н. В. у дисертаційному дослідженні «Народне представництво: сутність, суб'єкти та особливості здійснення в Україні» розглядає генезу, основні етапи наукової думки, методологію дисертаційних досліджень, поняття та сутність, співвідношення із суверенітетом, особливості народного представництва. До того ж, в окремих розділах аналізуються: вибори як основоположний інститут народного представництва, органи народного представництва, конституційно-правова відповідальність представницьких органів в Україні [5, с. 38]. Це дисертаційне дослідження щодо даної проблематики є цікавим і корисним у зв'язку із висновками про конституційно-правову відповідальність представницьких органів, аналіз інститутів відкликання, наказів виборців, ознак народного представництва і т.д.

Також Заяць Н. В. досліджуючи принципи народного представництва у виборчій системі України стверджує, що «Принципи народного представництва – це найбільш загальні, провідні, нормативно-регулятивні основні начала (ідеї), що відображають демократичну природу виборів як конституційної основи народовладдя й визначають фундамент правового регулювання виборчих прав, гарантій, процедур і технологій, що забезпечують імперативне, внутрішньо збалансоване й нефальсифіковане проведення виборів різних рівнів, демонструючи їх сутність і соціальне призначення. До принципів народного представництва, що пов'язані з конституційним механізмом формування

виборних органів публічної влади, слід віднести такі принципи: народного суверенітету, усезагальності, рівності, безпосередності народного представництва, таємності волевиявлення під час формування органів народного представництва, добровільності участі у формуванні представницьких органів, періодичності та обов'язковості проведення виборів, свободи, гласності, істинності, законності та відповідальності механізму формування органів народного представництва» [6, с. 28].

Список використаних джерел

1. Шаповал В. М. Народ. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998 – т. 4: Н – П. – 2002. – 720 с.
2. Шаповал В. М. Народ. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – 1020 с.
3. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре». – 2003. – Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології – 2003. – 1232 с.
4. Теорія держави і права: Підручник / С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський; За ред. С. Л. Лисенкова. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.
5. Заяць Н. В. Народне представництво: сутність, суб'єкти та особливості здійснення в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право / Заяць Наталія Володимирівна. – Київ, 2014. – 38 с.
6. Заяць Н. В. Народне представництво: сутність, суб'єкти та особливості здійснення в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право / Заяць Наталія Володимирівна. – Київ, 2014. – 38 с.